

فصلنامه علمی

وابسته به بنیاد فرهنگی خدماتی امام حسن عسکری (ع)

- واکاوای فقهی و حقوقی خیار مجلس در معاملات الکترونیکی / سید محمد حسینی دره صوفی
- بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی / محمد جمعه حسینی
- دیدگاه شمس تبریزی پیرامون عقل و کار بست آن در آموزه های کلامی / دکتر سید جمال الدین موسوی
- نگاهی به عادات پسندیده و نکوهیده از دیدگاه قرآن کریم / سید محمد علی حسینی (زهرایی)
- کار بست مدیریت تغییر در سازمان / دکتر سید عباس موسوی؛ سید رضی موسوی
- پیشگیری فعال از تخریب محیط زیست در آیات و روایات / دکتر سیف الدین سلیمی
- شرط تنجیز در دعوا / دکتر محمد علی عیلهادی

عنوان: فصلنامه علمی نیسم کوثر
مدیر مسئول: سید مهدی حسینی
سرمدیر: سید محمد حسینی دره صوفی
ویراستار: سید محمد نقوی
مدیر داخلی: سید محمد رضا علوی
گرافیسٹ: سید محمود محسنی
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۰,۰۰۰ تومان
صاحب امتیاز: بنیاد فرهنگی خدماتی امام حسن عسکری (ع)
شماره تماس: ۰۰۹۸۹۳۵۳۹۶۹۷۷۶
سایت فصلنامه: nasimekosar.blog.ir
ایمیل: nasimkosar1399@gmail.com
دفتر مرکزی و محل چاپ: افغانستان: مزار شریف

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی

محمد جمعه حسینی^۱

✦ چکیده

این مقاله کوشیده است به بررسی نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی بپردازد و عوامل نابهنجاری فرهنگی و راهای برون رفت از آن را با توجه به فرهنگی دینی تبیین نماید. نگارنده پس از بیان مقدمه و مطرح کردن سؤال اصلی، به بحث اهداف، ضرورت و مفهوم شناسی پرداخته است و به دنبال آن عوامل بحران فرهنگی و راههای برون رفت از آن را به روش توصیفی و تحلیلی همراه با ذکر نمونه‌هایی چند از عوامل و راهکارهای اساسی با رویکرد فرهنگی دینی از منظر اسلامی منعکس می‌سازد. نتیجه به دست آمده حاکی از آن است که عوامل متعدد در نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان دخیل بوده است مانند: انحراف از فرهنگ اسلامی، عدم شایسته سالاری، فرنگی مآبی غربی، وابستگی‌های قومی، مادی‌گرایی، دخالت سران حکومت، خودبرتربینی، بی‌حیای و دخالت کشورهای برون‌ی. همینطور راهکارهایی از قبیل: دین‌مداری، شایسته سالاری، مسئولیت‌پذیری، وطن‌دوستی، تقویت فرهنگی معنوی و اخلاقی، خودباوری و دوران‌دیشی ارائه شده است.

واژگان کلیدی: نابهنجاری فرهنگی، پارلمان افغانستان، فرهنگ اسلامی.

✦ مقدمه

یکی از ارکان مهم و پیشران دولت‌ها پارلمان ملی هر کشور است که خانه ملی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی ملت‌هاست. از آنجمله ملت شریف و شهید پرور افغانستان است که دارای پارلمان ملی می‌باشد، بدون شک خانه ملی جایگاه حفظ قانون و قانون‌مداری، حفظ منافع ملی و در صورت لزوم وضع قوانین برای تأمین منافع ملی و نیازهای سیاسی مردم است این مطلب با توجه به کشورهای توسعه یافته و عقب مانده بسیار متفاوت است، به قدری که در کشورهای توسعه یافته در یک ساعت ده‌ها قانون را وضع و اجرایی می‌کنند ولی در کشورهای توسعه نیافته ممکن است ماه‌ها طول بکشد ولی نتوانند یک قانون را وضع و به مرحله اجرا برسانند. اما بحث ما این نیست، مورد بحث ما پارلمان ملی افغانستان است که متأسفانه مدت‌ها است دچار چالش و نابهنجاری‌های فرهنگی و سیاسی شده است که نه در شأن ملت بزرگوار افغانستان و نه در شأن خانه ملت است. از این رو لازم است که عوامل نارسایی‌ها را شناسایی و برای برون رفت از آن راهکارهایی بر اساس فرهنگ دینی ارائه شود، با توجه به عنوان فوق این پرسش مطرح است که چه عواملی ایجادکننده نابهنجاری فرهنگی پارلمان است و راهکارهای برون رفت از آن چیست؟ از این رو نوشتار پیش رو می‌کوشد برای پاسخگویی به این سؤال با روش تحلیلی توصیفی و با رویکرد فرهنگ‌دینی، این مسأله را مورد بحث و بررسی قرار دهد. اما پیش از آن بایسته است جایگاه پارلمان ملی مشخص شود، سپس معنای واژگان مرتبط با بحث بیان گردد و پس از بیان اهداف و ضرورت، محورهای اصلی مقاله تبیین گردد.

✦ جایگاه پارلمان ملی

پارلمان رکن مهم دولت برای قانون‌گذاری و محافظت دموکراسی و تأمین منافع ملی کشور است، اگر ارزش قانون و پابندی به آن، ارزش دموکراسی اسلامی و منافع کشور برای همه ادراک شود آن زمان جایگاه آن مشخص خواهد شد، در کشورهای توسعه یافته امروزی پارلمان نماد حاکمیت مردم و دموکراسی است ولی در کشورهای عدم توسعه یافته حالت فرمایشی و نمایشی به خود می‌گیرد از این جهت کارایی لازم را ندارد، در افغانستان متأسفانه مجلس شورا ملی به دلالتی از کارایی و قدرت چندانی برخوردار نبوده است. ولذا با چالش‌های

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی * ۱۹

زیادی روبرو بوده است، از این روست که اگر یک مقدار ما تفکر نماییم روشن خواهد شد که این نهاد یکی از عناصر مهم در حکومت برای اعمال اراده‌ی مردم و کنترل استبداد قدرت است، رکن اساسی یک جامعه دموکراتیک است، وجود آن نشانه‌ی نظام مردم سالاری است چنانچه تصور شود روزی پارلمان از جایگاهی اصلیش برخوردار نباشد و یا قانون و اجرای آن ممکن نگردد آن زمان قدرتمندان با سوء استفاده از قدرت، بسیاری از اقشار پایین جامعه را در انحصار و بردگی خود خواهند گرفت چنانچه نمونه‌های از آن در حکومت‌های گذشته سابقه دارد، با این حساب برای حفظ جایگاه مجلس نمایندگان، حاکمیت قانون و حاکمیت فرهنگ دینی بسیار مهم و مؤثر است، چون فرهنگ جامعه افغانستان فرهنگ اسلامی است و فلسفه‌ی وجودی پارلمان تجلی اراده و حاکمیت مردم است، اگر پارلمان فرهنگ غیر اسلامی و غربی به خود بگیرد در تضاد مستقیم با اراده مردم و منافع ملی خواهد بود.

لذا بسیاری از چالش‌ها و نابهنجاری‌های ایجاد شده در مجلس شورای ملی اثرات فرهنگ غیر دینی، نبود تعهد و تخصص و نفوذی استکباری از برون است، چنانچه بعداً اشاره خواهیم کرد؛ لذاست که اقتدار و جایگاه اساسی پارلمان زیر سؤال رفته است، بنابراین برای جلوگیری از استبداد و تقویت مردم سالاری در این کشور لازم است که جایگاه مجلس شورا ملی تقویت گردد. (جمعی از پژوهشگران؛ ۱۳۸۲، ج ۱، ۶۵-۶۱، ۲، ۱۸۹-۱۹۳، شهرام نیا، ۱۳۷۹؛ ۲۸)

• مفهوم شناسی

ناهنجاری (Abnormality behavior) اشاره دارد به هرگونه واگرایی از حد معمول و متوسط. رفتاری نا متعارف یا منحرف از نظر اجتماعی بکار برده می‌شود. نابهنجاری به منزله آنچه در تقابل با هنجار است. تخطی از قانون، عدم مسئولیت، رفتار غیر منطقی در عین حال مخرب و... اطلاق می‌گردد. (پورفکاری، ۱۳۸۶)

بحران (Crisis)؛ در لغت: یعنی؛ "پرت گویی، دیوانگی، بیهوشی و حالت شبیه به خواب" است. (معلوف؛ ت: سیاح؛ ۱۳۷۵، ۷۷).

اما در اصطلاح تعابیر متعدد از متناسب هر شیء تعریف شده است. اما در اینجا نابهنجاری یا رفتار نابهنجاری عملکردی است که منحرف از قانون و شأن پارلمان باشد، معمولاً هر پارلمانی قانون و شئونی دارد هر رفتار و گفتار که مخالف و منحرف از آن قانون و شئون باشد،

نابهنجار تلقی می‌شود.

فرهنگ (Culture)؛ در لغت؛ به معنی "علم، دانش، تربیت، ادب، عقل، خرد، تدبیر، چاره و واژه‌نامه" آمده است. (دهخدا؛ ۱۳۷۷، ۱۷۱۳۲).

اما در اصطلاح: "پذیرش‌های هنجاریافته اجتماعی است که در گستره‌ی باورها، عقاید و ارزش‌ها، رفتارها و در نهایت در نمادی تجلی می‌یابد" (پروزمند؛ ۱۳۸۹، ۶۰) و یا فرمودند: "مجموعه اندوخته‌های معنوی، فکری، روحی، عقلی، اخلاقی، مذهبی و اجتماعی یک قوم" (مطهری؛ ۱۳هـ، ج ۶، ۴۰۵) می‌باشد. به تعبیر دیگر فرهنگ معطوف است به هرآنچه انسان را از حیوان متمایز می‌کند (گل‌محمدی؛ ۱۳۸۱، ۱۲۳).

اما با نگاه اسلامی "اسلام خود سازنده فرهنگ است، یعنی اسلام خود یک سلسله اندوخته‌های معنوی آورد که همان‌ها فرهنگ اسلامی به شمار می‌رود. از این جهت فرهنگ اسلامی خود یک فرهنگ ویژه و خاصی است در میان فرهنگ‌های جهان، با یک روح خاص و یک سلسله مشخصات مخصوص به خود که در جهان کم نظیر و شاید بی نظیر است" (مطهری؛ ۱۳۷۲هـ، ج ۵، ۱۸-۳۹). چنانچه فراروی انسان فرهنگ اسلامی باشد از گرداب‌ها و پرتگاه‌های که پیشروی فرد قرار دارد؛ در امان خواهد بود.

نابهنجار فرهنگی: تاکنون گرچه در جایی نیافتیم که تعریف خاص شده باشد ولی پس از تبیین واژه نابهنجار و فرهنگ می‌توان این‌گونه تعریف کرد: بحران فرهنگی یعنی جمود و تحجر، خرافه‌گرایی و روحیه‌ی تقلیدی، اضمحلال سرمایه‌هایی فرهنگی و در نهایت تنزول به منجلاب بحران هویت در جامعه است. این مسئله واقعی است که ما امروز در پارلمان ملی افغانستان شاهد آن هستیم. چون هویت شخص رابطه مستقیم با صبغه ملی و فرهنگی او پیدا می‌کند. از این جاست که می‌توان گفت؛ فرهنگ ارزش و چراغی است که مسیر فرد را در جاده کسب هویت مستقل، مستحکم، استوار و روشن می‌کند، اما نبود چنین نوری فراسوی فرد، احتمال لغزیدن و سقوط به ورطه بحران هویت را دوچندان می‌کند.

به صورت کلی بحران فرهنگی یعنی بی‌هنجاری؛ بی‌سازمانی و آشفتگی شخصیت، خوی حیوانی‌گیری آنچنان که افراد خود را در قوانین منحرف و متمرّد یابد. (ربانی؛ ۱۳۸۱، ۶۹)، در

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی* ۲۱

نتیجه به خود بیگانگی منجر می‌شود که در جامعه شناسی، از خودبیگانگی است که موجب می‌شود فرد خود را همچون بیگان‌های احساس کند و بین شخصیت وی تجزّی حاصل شود و کلّ شخصیت او از معنی بیفتد، روشن است که وقتی یک چنین حالتی در عرصه‌ی گسترده‌ی اجتماعی، مثل پارلمان یک کشور بروز کند عواقب آن مسلماً نابهنجاری و مصیبت بار خواهد بود. در این هنگام نابهنجاری فرهنگی پارلمان ملّی دقیقاً با نمایندگان مواجه شده است که از شناخت جایگاه خود و در نتیجه درک موقعیت خویش در مانده و همچون فرد از خودبیگانه یا غافل از حل مشکلات خویش و مشکلات شورای ملّی عاجزند و به ناچار تحت سلطه یا انقیاد دیگران در خواهند آمد.

با این حساب می‌توان گفت که بحران فرهنگی تعیین کننده جهت‌گیری اصلی تنبش‌های داخلی و بیرونی پارلمان ملّی است که از سوی مسؤلان آن نهاد قانونی اتخاذ شده است. از نظر اسلام در صورت نابهنجاری فرهنگی، بدل به هنجار و توسعه فرهنگی می‌شود که کمال خواه و خدا محور باشد البته در مقام تحقق، آنچه توسعه‌ی فرهنگی را ضمانت می‌بخشد «سیاست‌گذاری»، «برنامه‌ریزی» و «مدیریت فرهنگ دینی» و «قانون‌مداری» است.

پارلمان؛ (Parlement) این لفظ از کلمه پارلیامنتوم (Parlement) لاتینی به معنی صحبت کردن مشتق شده و هیأتی را که در هر کشوری برای وضع و تصویب قانون و نظارت بر اجرای آن از سوی مردم برگزیده می‌شود پارلمان می‌گویند (قاضی، ۱۳۸۰، ۴۲۷)، معادل فارسی آن «قوه‌ی مقننه» است که به مجلسی می‌گویند که قانون خاصی را وضع کند؛ یعنی قانونی که مراحل خاص تدوین، تصویب و امضاء را پشت‌سر گذاشته باشد. البته پارلمان علاوه بر قانون‌گذاری شامل نظارت نیز می‌گردد، که قوه‌ی مقننه چنین صلاحیت را ندارد. (همان و احمدی، صداقت، ۱۳۸۸، ۲۰۶-۲۰۷).

عوامل ایجاد نابهنجاری فرهنگی در پارلمان
چنانچه اشاره شد که پارلمان هر کشور جایگاهی ویژه و خاصی دارد؛ لذا عوامل متعددی

۱- Alienation این مفهوم را نخستین بار هگل مطرح کرد ولی پس از او در بین مارکس و مارکس‌گرایان

کاربرد بسیار یافت. (ربّانی، ۱۳۸۱، ۷۴)

را می‌توان ایجاد کنند تنش و نابهنجاری فرهنگی، به خصوص در کشورهای توسعه نیافته مانند افغانستان برشمرد، از آن جمله موارد ذیل است که بعضی از این امور مستقیم رفتارها و کنش‌های فرهنگی است و بعضی دیگرشان فرهنگ نیستند اما دخالت با فرهنگ افراد دارد؛ یعنی صفاتی است که تشکیل دهنده‌ی فرهنگ افراد و جوامع است. حال به اختصار آنچه ظرفیت این مقاله را داشته باشد به آن می‌پردازیم:

∴ انحراف از فرهنگ اسلامی

از آنجای که کشور افغانستان دارای فرهنگ دینی و اسلامی است؛ لذا توجه نکردن به فرهنگی دینی و خروج از آن سبب نابهنجاری و ایجاد بحران می‌کند، اگر قدر با تعمق و ژرف اندشی به پارلمان ملی افغانستان نگاه کنیم دقیقاً فرهنگی دینی کنار گذاشته شده است، انحراف از دین به اوج خود رسیده است، مادی‌گری که فرهنگ غرب است هدف تمام نمایندگان شده است، وقتی دین رها شد به تعبیر امیرالمؤمنین: "بودن با (چنین زمامداران) کسی را می‌ماند که بر شتر چموش سوار است، که اگر مهارش را بکشد بینی اش زخم شود، و اگر رهایش کند خود و راکب را به هلاکت اندازد! به خدا قسم امت در چنین زمان دچار اشتباه و نآرامی، و تلون مزاج و انحراف از راه خدا (می‌شوند)"^۱. (انصاریان؛ ۱۳۸۸، ص ۹). واقعیت امر این است که اگر یک نماینده به فرهنگ دینی خویش توجه کند، قطعاً نفسش را مهار می‌کند و در نتیجه به مسئولیت‌های خویش واقف می‌گردد.

نمونه بارز شاید ده‌ها جلسه برای بسیاری از مصوّبات گرفته شده است که به حد نصاب نرسیده و معطل مانده است، اگر یک نماینده دغدغه دینی داشته باشد قطعاً هر روز باید در جوکیش حاضر باشد.

امروز بجای اینکه نمایندگان پارلمان منافع ملت را حفظ و حقوق ملت را تأمین و پاسداری کند، بر عکس آن احتمال می‌رود که توسط آنان منافع ملت معامله شود، حقوق آنان پایمال

۱- «فَصَاحِبُهَا كَرَاكِبِ الصَّعْبَةِ إِنْ أَشْتَقَّ لَهَا حَرَمٌ وَإِنْ أَسْلَسَ لَهَا تَقَحَّمْ فَمَنْيَ النَّاسِ لَعَمْرُ اللَّهِ يَخْبُطُ وَ شِمَاسٍ وَ تَلَوْنِ وَ اعْتِرَاضِ» رضی؛ ۱۴۱۴ق. خ، ۳،

علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، نهج البلاغه (ترجمه انصاریان)، ۱ جلد، دارالعرفان - قم (ایران)، چاپ: ۱، ۱۳۸۸ ه. ش.

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی* ۲۳

گردد، نابهنجاری فرهنگی که خانه ملت از خود نشان دادن، اعتماد جمعی و عمومی را سلب نموده است؛ تا به فرهنگی دینی و به دستورات قرآن کریم که می‌فرماید: "پروا داشته باشید از روزی که هیچ‌کس از دیگری دفاع نمی‌کند و شفاعت هم پذیرفته نیست و از کسی هم پولی به عنوان عوض جرم و معادل آن گرفته نخواهد شد و نصرت و یاری کردن امکان ندارد".^۱ برنگردد، دیگر کسی به عنوان مدافع قانون به خانه ملت نگاه نخواهد کرد و لحظه به لحظه تنش‌ها و هنجارشکنی‌ها زیاده‌تر خواهند شد، چنانچه الآن قانون‌گریزی، دین‌گریزی، بی‌تقوایی و فرنگی مآبی به اوج خود رسیده است.

∴ عدم شایسته‌سالاری

جوامع که توسعه یافته‌اند تلاش براین دارند افراد که از شایستگی علمی، فنی، متعهد و صلاحیت لازم و دارای سابقه نیک و در میان مردم از حسن شهرت برخوردارند برای قانون‌گذاری و حفظ منافع و مصالح ملی در پارلمان و قوه مقننه انتخاب می‌کنند و به این ایده رسیده‌اند که افراد ناشایسته اصلاً برای پارلمان کاندید نمی‌شوند و این یک فرهنگ شده است. اسلام به این مطلب توجه ژرف نموده است؛ لذا در روایات به صورت صریح به آن اشاره شده است.

در روایتی از پیامبر اکرم (ص) نقل شده که حضرت فرمود: هر کس جلودار و امام عده‌ای از مسلمانان گردد در حالی که می‌داند در بین مسلمین فردی بهتر و شایسته‌تر از او وجود دارد پس خائن به خدا، رسولش و مسلمانان خواهد بود.^۲

و در روایتی دیگر پیامبر (ص) فرمود: هر کس جوانی را به حکومت جمعی بگمارد در حالی که فردی در بین آن جمع وجود دارد که بیشتر مورد رضای خداست به خداوند خیانت کرده است.^۳ طبق این روایات انتخاب فرد ناشایسته برای نمایندگی خیانت به خدا، پیغمبر و همه

۱- «وَ اتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ» (بقره/۴۸).

۲- «مَنْ تَقَدَّمَ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَ هُوَ يَرَى أَنَّ فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَفْضَلُ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الْمُسْلِمِينَ» (الغدیر، ج ۸، ص ۲۹۱، نقل از: التمهید للباقلانی، ص ۱۹۰).

۳- «مَنْ اسْتَعْمَلَ غُلَامًا فِي عَصَابَةٍ فِيهَا مَنْ هُوَ أَرْضَى لِلَّهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ» (مجلسی؛ ۱۴۰۳ق، ج ۲۲، ص ۵).

مسلمین است چنانچه رفتارهای ناشایسته بودن امروز عیناً و عملاً در خانه ملت ملموس است، خیانت‌های که شبانه روز از برخی نمایندگان پارلمان در میان مردم منتشر می‌گردد حاکی از عدم شایسته سالاری است. چه بسیار منافع و مصالح ملت داغ‌دیده تزیع می‌شود خدا خبر است که پیامدهای آن ده‌ها نسل کشور را دچار نابهنجاری و بحران فرهنگی و فقر سیاسی و مدیریتی خواهد نمود.

عدم شایسته سالاری شامل امور است که ذیلاً اشاره می‌شود:

۱- نداشتن تخصص کافی؛ در میان نمایندگان پارلمان افراد زیادی که اکثریت را تشکیل می‌دهد متأسفانه تخصص لازم را ندارد، در حال که در فرهنگ اسلامی چنین کسانی نباید اینتخاب شوند، حتی در کشورهای توسعه یافته هم کسانی که تخصص ندارند اجازه ورود به پارلمان را نمی‌دهد! چون به این باور رسیده‌اند که فردی که صلاحیت لازم را ندارد اگر به خانه ملت برود ضرر و زیانش بسیار بیشتر از نفعش می‌باشد. اما در کشورهای عقب مانده مسئله شایستگی و صلاحیت مطرح نیست بلکه راهای دیگری مانند پول‌دار بودن، غلدور بودن، افراد که قبیله و عشیره‌ای بیشتر دارند که کشور ما هم جزء این دسته دوم است، امروزه نبود تخصص، نبود تعهد، نبود فرهنگی دینی در نمایندگان ملت، تخطی از قانون و زورگویی‌های که در برون از پارلمان از برخی نمایندگان بروز می‌کند، سبب شده است که خانه ملت دچار نابهنجاری و بحران فرهنگی و هویتی شود، متأسفانه حکایت نمایندگان خانه ملت؛ دخول در وادی تحصیل چوکی به غرض دنیا طلبی و بذر مال مردم خوری کاشتن، چراغ سرقت همراه خود داشتن و علم چپاول و گردن کشی کردن و دست درازی و تعدی نمودن، نتیجه‌ی آن، جز از این قبیل شنایع، زیشتی و فساد در پی نخواهد داشت؟! مولوی چقدر زیبا گفته است:

تیغ دادن در کف زنگی مست   به که آید علم نادان را بدست^۱

تمام این موارد به عدم شایستگی، عدم تخصص و عدم تعهد بر می‌گردد.

۲- نداشتن مدیریت صحیح؛ یکی از عوامل بحران فرهنگی و ایجاد هرج و مرج نداشتن مدیریت درست است و تازمان که مدیریت‌ها درست نشود بحران فرهنگی ادامه خواهد داشت و "از بزرگ ترین آفات یک نظام، عدم رعایت اهلیت‌ها در مدیریت است. مشکلی که

۱- مولوی، مثنوی معنوی، دفتر چهارم، بیت ۱۴۳۷.

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی* ۲۵

پس از پیامبر برای جامعه‌ی اسلامی پیش آمد، به سبب عدم رعایت اهلیت بود؛ افرادی بر سر کار آمدند که شایستگی و کفایت لازم را برای اداره‌ی امور نداشتند؛ به همین دلیل در اقامه‌ی حق کوتاهی کردند و سیره و سنت پیامبر را به تعطیلی کشاندند "چنانچه ملت مظلوم افغانستان نیز امروز، با مدیران نالایق و نداشتن مدیریت درست، بویژه در پارلمان با نابهنجاری فرهنگی و نداشتن مدیریت درست دست و پنجه نرم می‌کند. گرفتار نااهلان و نا بخردان شده است.

۳- مسؤلیت پذیر نبودن؛ علاوه بر تخصص و مدیر بودن، مسؤلیت پذیری لازم است، با تأسف باید گفت در کشور افغانستان واژه و مفهوم مسؤلیت و پذیرفتن آن هنوز به حدّ ایدآل خود نرسیده است وقتی مسؤلیت پذیری نباشد جامعه خود به خود به سمت هلاکت و بحران به پیش می‌رود، علت که در کشور افغانستان روز به روز بر نابهنجاری‌ها و بحرآن‌ها افزوده می‌شود؛ این است که نمایندگان و مسئولین؛ مسؤلیت پذیر نیستند. روشن است که ملّتی گرچه که روزگاری اولین ملل عالم بود، اکنون به واسطه افراد بی کفایت و مسؤلیت پذیر نبودن، هواپرستی، خودبینی و ارتکاب زشتی‌ها دچار محنت و در ورطه و مهلکه‌ی نزدیک به هلاکت قرار گرفته‌ند. (نانسی؛ ۱۴۲۴هـ.ق، ۱۱۸-۱۲۱).

قرآن کریم به صراحت می‌فرماید: کسانی که فرهنگ دینی داشته‌اند و از آن روی گردان شده همه را فراموش کرده‌است، امید به سوی رستگاری و سعادت نباید داشته باشند، پس از اتمام حجت بر دل‌های‌شان پرده‌ی جهل و قساوت انداخته شده دیگر قابل هدایت نخواهند بود.^۱

تأثیر عوامل سه‌گانه: «پول» و «پارتی» و «زور» در پارلمان نشانه ناتوانی و بحران فرهنگی نمایندگان ملّت است که نه تنها اعتبار و حیثیت آنان را زیر سؤال برده است بلکه عزّت ملّت شریف را لگه دار و سرافکنده کرده است، تمام این ضعف‌ها به عدم شایسته سالاری دینی بر می‌گردد. از این روست که "خداوند به (پیامبرش ابراهیم(ع) فرمود: من تو را امام و رهبر مردم قرار دادم، ابراهیم گفت: از دودمان من نیز امامانی قرار بده! خداوند فرمود: پیمان من [یعنی مقام و منصب امامت] به ستمکاران نمی‌رسد^۲ [و تنها آن دسته از فرزندان تو که شایسته باشند، شایسته این مقام والا

۱- «وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَ نَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَ إِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا» (كهف/۵۷)

۲- «قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَبَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ» (بقره/۱۲۴)

و اعلامیند]، (آدینه‌وند؛ ۱۳۷۷، ج ۱، ۲۲۲)؛ لذا کسانی که شایستگی لازم را ندارد از نظر قرآن شایسته نیست که زمام امور یک جامعه به عهده آن‌ها گذاشته شود. بسیاری از نابهنجاری‌های که در داخل پارلمان ملی بوجود آمده است یکی عوامل عمده‌ی آن همین عدم شایستگی نمایندگان است، افراد بر مسند قانون‌گذاری تکیه زده است که در شأن و صلاحیت‌شان نیست قانون‌گذاری، حتی از قانون‌مداری، سال‌ها فاصله دارند.

• فرنگی مآبی غربی در سبک اسلامی

یکی از عوامل که در بسیار از کشورهای اسلامی از جمله کشور ما، ایجاد بحران فرهنگی می‌کند، فرهنگ و سبک زندگی ما را هدف قرار داده است، مظهر کامل و تنها مظهر این زورگوئی و تحمیل که در نقاط بسیاری از جمله پارلمان ملی اتفاق می‌افتد، تمدن غربی است. شعار نمایندگان ما فرهنگ اسلامی است ولی آنچه در عمل تجلی می‌کند، فرهنگی غربی و مادی‌گری است، نه اینکه ما بنای دشمنی با غرب و ستیزه‌گری با غرب داشته باشیم این حرف، ناشی از سر ستیزه‌گری، دشمنی و احساساتی نیست. زنان که به عنوان نمایندگان زن در پارلمان رفته‌اند بسیاری‌شان از خود رفتار و گفتاری نشان می‌دهند که در شأن زن مسلمان نیست، هیچ کدام با فرهنگ اسلامی‌شان سازگاری ندارند.

"تقلید از غرب برای کشورهای آنی که این تقلید را برای خودشان روا دانستند و عمل کردند، جز ضرر و فاجعه به بار نیاورده؛ حتی آن کشورهای که بظاهر به صنعتی و اختراعی و ثروتی هم رسیدند، اما مقلد بودند. علت این است که فرهنگ غرب، یک فرهنگ مهاجم است. فرهنگ غرب، فرهنگ نابودکننده‌ی فرهنگ‌هاست. هر جا غربی‌ها وارد شدند، فرهنگ‌های بومی را نابود کردند، بنیان‌های اساسی اجتماعی را از بین بردند؛ تا آنجائی که توانستند، تاریخ ملتها را تغییر دادند، زبان آن‌ها را تغییر دادند، خط آن‌ها را تغییر دادند" (خامنه‌ای؛ ۱۳۹۱).

یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های جامعه اسلامی و نمایندگان خانه ملت رعایت حقوق متقابل و حفظ منافع ملی است، در پارلمان که مبنا و جهان بینی براساس مادیات و منافع فردی شکل گرفته باشد قطعاً رعایت حقوق متقابل و حفظ منافع ملی بی‌معنی خواهد شد. امروزه بی‌توجهی به این شاخصه مهم در خانه ملت باعث بروز بحران فرهنگی و مشکلات فراوانی برای حاکمیت خانه ملت و جامعه ما شده و این در حال است که فرهنگ اسلامی، به

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی* ۲۷

رعایت حقوق متقابل و حفظ منافع ملی و اسلامی راهنمایی کرده است.

• دخالتهای کشورهای خارجی

کشورهای که هنوز به خودباوری و استقلال نرسیده‌اند معمولاً کشورهای قدرتمند، سلطه‌جو و دارای خوی استعمارگری در تلاش است از هر راهی ممکن، کشور ضعیف را دچار بحران کند؛ تا زمینه گروگان‌گری آن‌ها فراهم شود، یکی از راه‌های که می‌تواند کشور را دچار بحران کند پارلمان ملی است. نمونه‌های فراوان دارد، از آن جمله کشور وینزویلا که از طریق پارلمان آمریکا و کشورهای اروپائی این کشور را دچار بحران کردند، کشور افغانستان هم جزء این قبیل کشورهاست که کشورهای استعماری به شدت در تلاش است از طریق پارلمان این کشور را دچار بحران کند. از میان نمایندگان کسانی هستند که سرسپرده برخی کشورها است با پول و تمام توان تلاش دارد ایجاد بحران فرهنگی کند، زندگی نامه‌ی نمایندگان اگر در امنیت ملی بررسی شود، چنانچه از بعضی نمایندگان منتشر شد عده از نمایندگان در ارتباط با سفیر فلان کشور می‌باشد، این نشانه عمق فاجعه سرسپردگی است که در پارلمان دارد اتفاق می‌افتد؛ لذا تقابل شدید میان خودنمایندگان بوجود می‌آید، در حال که از دید فرهنگی دینی و اسلامی به شدت نفی شده است؛ در مقابل عوامل برونی محکم باشید و با شدت و دروستی برخورد کنید، اما میان خودتان با هم مودت، برادری، مهربانی و همراهی داشته باشید. اگر نمایندگان خانه ملت با هم مهربان و صمیمی می‌بود، منافع و مصالح ملی را مورد توجه قرار می‌داد امروز بحران فرهنگی و هویتی و این همه منازعات در پارلمان نمی‌بود.^۱

• دخالتهای سران حکومت

یکی از عوامل ایجاد بحران می‌تواند سران اجرای حکومت باشد، بویژه در زمان‌های حساس مانند اینکه زمان قانونی حکومت از نگاه قانون به اتمام رسیده باشد، برای اینکه چند صباح بیشتر در کرسی ریاست بدون ایجاد مشکلات باقی بمانند؛ لذا خانه ملت و مرکز محافظت از قانون را دچار بحران می‌کند؛ تا از این طریق به خواستگاه نامشروع‌شان برسند.

۱- «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» (فتح/۲۹)

گرچه ما شواهد و ادله که دست‌داشتن حکومت در ایجاد بحران فرهنگی و هویتی پارلمان را ثابت کند به صورت متقن نداریم، اما احتمالات و قرائن را وقت کنار هم قرار می‌دهیم، حکایت از دست‌های پشت پرده حکومت که نقش برجسته در ایجاد بحران و نابسامانی در پارلمان دارد خیلی پرنگ جلوه می‌کند. چنانچه "یک عضو مجلس نمایندگان به خبرگزاری دید، خبر می‌دهد که حلقاتی در بیرون از پارلمان کمک می‌کنند که تا بحران مجلس دوام یابد. این عضو مجلس نمایندگان که نمی‌خواهد نامی از وی برده شود، از حلقه‌ای نام نمی‌گیرد اما تأکید می‌کند که این حلقات اجازه نمی‌دهند که تش پارلمان از در گفت و گو حل و فصل گردد" (کانال رسمی طلوع نیوز/ t.me/Tolo_news)، بنابراین حلقات از بیرون پارلمان در تلاش است تا بحران را در خانه ملت تشدید کنند و نمی‌گذارند نمایندگان براساس قانون به وظایف خودشان عمل کنند، این در حال است که براساس قانون و فرهنگ اسلامی نقش دولت عمل به قانون و مهار بحران و پاسداشتن فرهنگی ملی است.

∴ وابستگی‌های قومی

وابستگی قومی، سرسپوردگی به عده خاص از دیگر عوامل است که در بسیار از موارد ایجاد بحران فرهنگی و هویتی می‌کند، از آنجمله در پارلمان ملی وابستگی قومی به اوج خود رسیده است تا آنجا که منافع و مصالح، همه قومی است نه ملی، اگر منافع اقوام که اکثریت را تشکیل می‌دهد تأمین نشود، ایجاد بحران و هنجارشکنی شروع می‌گردد تا آنجا که در بسیار از موارد منافع ملی از بین می‌رود، هر نماینده‌ی خودش را با قومش برتر و شایسته‌تر می‌دانند در حال که از نظر فرهنگ اسلامی مسئله قومیت ارزش و معیار شایستگی نبوده است؛ بلکه آنچه که ملاک است تقوی پرهیزگاری و مدیریت صحیح معیار شایستگی است.^۱ در حال که در خانه ملت بسیاری از نمایندگان با قباحتم تمام اعلان کردن که قوم من اصالت دارد من باید همه کاره‌ی پارلمان ملی باشم، دیگران باید تحت فرمان من باشد معیار قوم است، نه شایستگی و شایسته‌سالاری؛ لذا این منیت و وابستگی‌های قومی علت اصلی بحران‌های فرهنگی و هویتی می‌گردد.

۱- «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ» (حجرات/۱۳)

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی * ۲۹

✧ مادی‌گرایی

تفکر مادی‌گری بدون فرهنگی دینی در اسلام ممنوع است، امروز متأسفانه در اکثر کشورهای اسلامی بحث مادگرایی مطرح است تا آنجا که بعضی حتی تفکر دینی را مورد تمسخر قرار می‌دهد و حال آنکه از نظر سلام تفکر مادی علت بحران و منشأ طغیان انسان معرفی شده است؛ لذا فرموده مسلماً انسان سرکشی می‌کند، زمان که خود را بی‌نیاز می‌پندارد. آنچه در پارلمان ملی، ما شاهد آن هستیم یکی از اموری که خیلی پررنگ جلوه‌گری می‌کند مسئله پول و مادیگری است. بسیاری از منافع کلان ملت را با دلار تبادل می‌کند و تاروی مسئله مادی در افغانستان و مخصوصاً در پارلمان حل نگردد، امید برای حفظ منافع و مصالح کشور در پارلمان نمی‌رود.

در سخن و شعار همه نمایندگان مسلمان است ولی در عمل مادیگرا است، برخلاف غربی‌ها که در سخن و عمل هر دو مادیگر است، عقیده مادیگری دارد ولی ما که مسلمان هستیم عقیده ما فرهنگی دینی است، اما در عمل ما هم مثل غرب پول در نظر ما با ارزش‌تر از مسائل دینی و منافع ملی می‌شود. این در صورتی است که در جایی از قرآن مادیگری را رد کرده است؛ قرآن کریم می‌فرماید: "بگو: «اگر پدران و پسران و برادران و زنان و خاندان شما و اموالی که گرد آورده‌اید و تجارتی که از کساده‌ش بیمناکید و سراهایی را که خوش می‌دارید، نزد شما از خدا و پیامبرش و جهاد در راه وی دوست‌داشتنی‌تر است، پس منتظر باشید تا خدا فرمان عذابش را [به اجرا در] آورد.» و خداوند گروه فاسقان را راهنمایی نمی‌کند." ۱ با این حساب یکی از عوامل که مؤثر است در بحران فرهنگی تفکری مادیگری است.

نمونه‌ی دیگر وقت خداوند طالبوت را برای زمامداری برانگیخت. پیروانش تعجت کردند گفت او مال ندارد پس حق فرمان روای بر ما ندارد، خداوند در ردّ این دیدگاه مادیگری فرمود: او را برای شما برگزیده و وی را در دانش و تخصص و نیروی جسمی بر شما فزونی داده است.

۱- كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ * أَنْ رَأَاهُ اسْتَغْنَى (علق/۷ و ۸)

۲- «قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ» (توبه/۲۴)

۱ بنابراین در فرهنگ دینی مادیگری و پول ملاک و معیار نیست بلکه آنچه که ملاک و معیار است داشتن تخصص و و قدرت جسمی است.

✦ خود برترینی

یکی از عوامل که سبب بحران فرهنگی می‌گردد و در نتیجه بحران هویت را بدنبال دارد خود برترینی است، اینکه انسان فقد خودش را ببیند، اندیشه‌ی برتری از دیگران را داشته باشد، نه تنها نفع برای خود و دیگران ندارد بلکه زیان بر خود و جامعه وارد می‌کند، امروزه یکی از عوامل که پارلمان ملی را به بحران و چالش کشانده است خود برترینی اکثر از نمایندگان است، هیچکس، فردی دیگری را از خودش برتر نمی‌بیند، همه کاره باید خودش باشد دیگران باید فرمان بردار او باشد، همان روحیه‌ی کبر، غرور و استعمارگری که با خوبی حیوانیت انسان هجین است به شدت تقویت می‌کند؛ لذا سبب ایجاد بحران فرهنگی و تشتت و پراکندگی می‌شود.

در فرهنگی دینی، خود برترینی از اسباب ذلّه شمرده شده است، آنجا که می‌فرماید: هیچ کس نیست که تکبر ورزد، مگر بر اثر خواری و حقارتی است که در خود می‌بیند.^۲ وسیله خوار شمردن حق بیان شده است، تکبر، این است که مردم را تحقیر کنی و حق را خوار شماری.^۳ یعنی احترام دیگران را بشکنی و حق را ناچیز و زیر پا له کنی. در برخی روایات سبب از بین بردن نعمت بیان شده است در داستان یوسف فرمودند: یوسف ملک و پادشاهی که داشت در مقابل پدرش یعقوب کوتاهی کرد پیاده نشد، شاید زره‌ی خود برترینی احساس کرد، خدوند نسل نبوت را از پشت او به شکل نوری از کف دستش بیرون کرد، گفت دیگر از نسل تو هرگز نبی و پیامبری نخواهد آمد.^۴ براساس فرهنگ‌ی خودخواهی و خودپرستی نمایندگان خانه ملت همچنان ادامه داشته

۱- «قَالَ إِنَّ اللَّهَ الصِّطْفَاءَ عَلَيْكُمْ وَ زَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ» (بقره/ ۲۴۷)

۲- «قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع «مَا مِنْ أَحَدٍ يَتَّبِعُهُ إِلَّا مِنْ ذُلَّةٍ يَجِدُهَا فِي نَفْسِهِ» (کلینی: ۱۴۰۷، ج ۲، ۳۱۲)

۳- «الْكِبْرُ أَنْ تَغْمِصَ النَّاسَ وَ تُسَفِّهُ الْحَقَّ» همان، ۳۱۰.

۴- عن أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: «إِنَّ يُوسُفَ ع لَمَّا قَدِمَ عَلَيْهِ الشَّيْخُ يَعْقُوبُ ع دَخَلَهُ عِزُّ الْمَلِكِ فَلَمْ يَنْزِلْ إِلَيْهِ فَهَبَطَ جَبْرَائِيلُ ع فَقَالَ يَا يُوسُفُ ابْسُطْ رِاحَتَكَ فَخَرَجَ مِنْهَا نُورٌ سَاطِعٌ فَصَارَ فِي جَوْ السَّمَاءِ فَقَالَ يُوسُفُ يَا جَبْرَائِيلُ مَا

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی* ۳۱

باشد بسیاری از نعمت‌ها، منافع و مصالح ملت از بین خواهند رفت.

❖ بی‌حیایی

در کشورهای توسعه نیافته یکی از عوامل که سبب بحران و مشکلات فرهنگی عدیده‌ای می‌شود؛ بی‌حیای مسؤولین است، حیا یک سپر است که زن و مرد را می‌پوشاند ولی وقت حیا از بین رفت دیگر هیچ چیزی جلو انسان را نمی‌گیرد؛ لذاست که امروز در پارلمان افغانستان هر نماینده که بی‌حیا تر است خیال می‌کند از همه بهتر است، در حالیکه بر اساس معیار فرهنگی اسلامی از همه بدتر است؛ نبی مکرم اسلام (ص) در جمع از اصحابش فرمود: آیا شما را از کم شباهت‌ترین تان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشت‌گویی بی‌آبروی، بی‌شرم، بخیل، متکبر، کینه‌توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ‌امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست. آن زمان است که هلاکت و بی‌چارگی شروع می‌شود: هرگاه خدا اراده‌ی هلاک بنده‌ای را داشته باشد حیا را از او بر می‌دارد، پس در این هنگام او را نمی‌بینی مگر خائن خیانت‌کار که امانت‌داری از او گرفته شده وقتی امانت‌داری از او برداشته شد او را نمی‌بینی مگر بد اخلاق و سخت‌دل که گردنبدن ایمان از او سلب شده و در این هنگام او را جز شیطانی ملعون نخواهی دید.^۱ امروز در سراسر ملت دردمند افغانستان اکثر مسؤولین به یک نحوی روی آورده است به فرهنگی بی‌حیایی؛ لذا می‌بینیم در ارک ریاست جمهوری، در مجلس سنا، در پارلمان زنان بشکل بی‌حیایی می‌کنند مردان به‌شکل دیگری دست به بی‌حیایی‌ی‌زند. اینجاست که فطرت انسان از چنین مسؤول قطع امید می‌کند و هلاکت و بی‌چارگی تمام کشور را فرا گرفته است.

ارائه راهکارهای دینی برون رفت از بحران فرهنگی

مجموع از عوامل بحران فرهنگی را تبیین کردیم حال سخن در این است که بر اساس

هَذَا النُّورُ الَّذِي خَرَجَ مِنْ رَاحَتِي فَقَالَ نَزَعَتِ النُّبُوَّةُ مِنْ عَقْبِكَ عَقُوبَةً لِمَا لَمْ تَنْزِلْ إِلَيَّ الشَّيْخِ يَعْقُوبَ فَلَا يَكُونُ مِنْ عَقْبِكَ نَبِيٌّ» (همان، ص ۳۱)

۱- «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَلَكَ عَبْدٌ نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءُ فَإِذَا نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءُ لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا خَائِنًا مَخُونًا فَإِذَا كَانَ خَائِنًا مَخُونًا نَزَعَتْ مِنْهُ الْأَمَانَةُ فَإِذَا نَزَعَتْ مِنْهُ الْأَمَانَةُ لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا فَظًّا غَلِيظًا فَإِذَا كَانَ فَظًّا غَلِيظًا نَزَعَتْ مِنْهُ رِبْقَةُ الْإِيمَانِ فَإِذَا نَزَعَتْ مِنْهُ رِبْقَةُ الْإِيمَانِ لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا شَيْطَانًا مَلْعُونًا» (همان)

فرهنگی دینی و اسلامی راهای وجود دارد که از این بحران بیرون رفت و راه توسعه، سعادت و تکامل را در پیش گرفت؟ جواب مثبت است معیارهای دقیقی و متعدد وجود دارد که اگر به آن‌ها در صحنه عمل در داخل پارلمان ملی توجه شود، قطعاً وضع اینگونه نخواهد بود:

✦ شایسته سالاری دینی

جوامع که توسعه یافته‌اند تلاش بر این دارند افراد که از شاستگی علمی، تخصص، فنی، متعهد و صلاحیت لازم برای قانون‌گذاری و حفظ منافع و مصالح ملی برخوردارند در جاهای حساس می‌گمارند از آنجمله پارلمان و قوه مقننه است، از نظر فرهنگ اسلامی نیز این مطلب پسندیده است، البته در فرهنگ اسلامی شایسته سالاری مبتنی بر مبانی دینی و ارزش‌های الهی مطرح است، که خود دارای اصول و معیارهای خاص است؛ از آن جمله: امانت بودن مسئولیت‌ها، قانون‌مداری، قوام‌داری، عدالت اجتماعی، هدایت انسان‌ها، مسؤولیت‌پذیری متناسب با توانایی و تقدم منافع اجتماعی بر منافع شخصی، پیروی می‌نماید، تعهد و تخصص دو معیار اصلی شایسته سالاری است: یکی از معیارهای شایسته سالاری دینی تخصص، تعهد و امانت‌داری است.

قرآن کریم از زبان حضرت یوسف می‌فرماید: «یوسف گفت: مرا سرپرست خزانة‌های این سرزمین قرار ده؛ من نگهبان و متخصص و دانشمند هستم»^۱ این یک نمونه است که قرآن برای آن‌های که در رأس امور قرار می‌گیرد دو چیز را معتبر می‌داند یکی اینکه باید دانشمند و متخصص باشد، دیگر اینکه آنچه که در اختیارش قرار می‌گیرد از او محافظت و نگهداری کند، چنانچه نمایندگان مجلس ملی افغانستان بر اساس این دو شرط استخدام می‌شد امروز شاهد بحران فرهنگی و هویت در فضای پارلمان نبودیم، اگر آنان متخصص و دانشمند می‌بود از بیت‌المال و آبرو عزت ملت محافظت می‌کرد.

نمونه دوم از زبان دختران شعیب است که یکی از آن دو زن گفت: ای پدر! او را استخدام کن؛ زیرا بهترین کسی که استخدام می‌کنی آن کسی که نیرومند و امین می‌باشد،^۲ در اینجا قرآن کریم شایستگی قدرت و امانت را مطرح کرده است، برای کسی که در یک سمتی

۱- «قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ» (بقره/۵۵)

۲- «قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ» (بقره/۲۶)

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی * ۳۳

می خواهد دست به کار شود باید هم قدرت داشته باشد و هم امانت دار باشد. اگر نمایندگان پارلمان افغانستان قدرت و شجاعت می داشتند امروز به کله همدیگر نمی زدند، اگر امانت دار می بود منافع و مصالح مردم را به پول و دلار معامله نمی کردند. بیت المال ملّت را نابود نمی کرد، تا آنجا که نماینده هند گفتند ما در سازمان ملل علیه این ها شکایت می کنیم.

در آیه دیگر قرآن کریم فرهنگ امانت داری را به صورت مستقل مطرح کرده است: و کسانی که امانت ها و عهد خود را رعایت می کنند.^۱ اینان شایسته زعامت سیاسی را دارد، بر اساس این آیه امانت داری و تعهد داشتن معیار شایستگی بیان شده است.

در جایی دیگر می فرماید: خداوند به شما فرمان می دهد که امانت ها را به صاحبان آن برسانید و هنگامی که میان مردم، داوری می کنید از روی عدالت داوری کنید^۲ در این آیه علاوه بر امانت دار بودن عدالت داشتن را نیز از معیارهای فرهنگ شایسته سالاری بیان می کند. حضرت علی (ع) در نامه ای که به عامل آذربایجان می نویسد چنین می فرماید: «مبادا پنداری حکومتی که به تو سپرده شده است یک شکار است که به چنگت افتاده است. خیر، امانتی بر گردنت گذاشته شده است و ما فوق تو از تو رعایت و نگهبانی و حفظ مردم را می خواهد. تو را نرسد که به استبداد و دل خواه در میان مردم رفتار کنی.^۳

قضاوت با شما امروز کدام یک از نمایندگان که در پارلمان رفته است احساس می کند که این چوکی امانتی از مردم نزدی اوست و از آن خوب محافظت کند و بعد از چند صباح به ملّت سالم برگرداند!!

یکی از اموری در که در فرهنگ دینی روی آن تأکید شده است داشتن مدیریت است خداوند متعال در باره نبی مکرم اسلامی (ص) می فرماید: «ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى» (نجم/۶) (پیغمبر) دارای درایت و توأمندی شگفتی است، پس (به آنچه که مأمور انجامش می باشد) مسلط است.

۱- «وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ» (مؤمنون/۸ و معارج/۲۲)

۲- «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ» (نساء/۵۸)

۳- «وَإِنَّ عَمَلَكَ لَيْسَ لَكَ بِطُعْمَةٍ وَ لَكِنَّهُ فِي عُنُقِكَ أَمَانَةٌ وَأَنْتَ مُسْتَرَعَىٰ لِمَنْ فَوْقَكَ لَيْسَ لَكَ أَنْ تَقْتَاتَ فِي رَعِيَّةٍ وَلَا تَخَاطِرَ إِلَّا بَوَاقِيَّةٌ وَ فِي يَدَيْكَ مَالٌ مِنْ مَالِ اللَّهِ [تَعَالَى] عَزَّ وَ جَلَّ وَ أَنْتَ مِنْ خُرَازِهِ حَتَّىٰ تُسَلِّمَهُ إِلَيَّ

(شريف الرضي؛ ۱۴۱۴ق، ۳۶۶)

از این آیه استفاده می‌شود که در فرهنگ اسلامی، انسان در هر اداره و پوست و مقام که مسئولیت می‌گیرد باید دارای درایت و توانمندی باشد تا بتواند از پس مسئولیت به احسن وجه برآید.

بنابراین طبیعی است تصدی امر بدون احراز صلاحیت‌ها و توانایی‌های لازم از سوی شخصی، باعث ایجاد مشکلات عدیده‌ای برای هر جامعه‌ای خصوصاً جامعه اسلامی خواهد بود. روایات در فرهنگی دینی در مورد شایسته سالاری فراوان است؛ لذا ما به جهت اختصار در این جا نیاوردیم.

• مسئولیت پذیری

در فرهنگی اسلامی یکی از رفتارهایی که خیلی برجسته است؛ فرهنگ مسئولیت پذیری است، فرهنگ اسلام، اساساً آدمی را در برابر خود، دیگران و خدای خودش مسئول می‌داند، از این روست که پیغمبر اکرم (ص) فرمود: همه شما نسبت به زیردستان خود مسئول هستید. پس حاکم نسبت به رعیت خود مسئولیت دارد. مرد، سرپرست خانواده است و نسبت به آن‌ها وظیفه دارد. زن، نگهدارنده خانه شوهر و فرزندان اوست و نسبت به آن‌ها مسئولیت دارد. بنده هم نگهدارنده اموال مولای خود است و در این باره مسئول است. آگاه باشید که همه شما بندگان هستید و نسبت به رعیت خود مسئولیت دارید.^۱

در فرهنگ دینی "تنها در پر تو احساس مسئولیت (پذیری) در برابر جامعه است که رعایت حقوق دیگران معنا می‌یابد. مسلمان بودن، حقوق و تکالیف ویژه‌ای را برای فرد به بار می‌آورد که مسئولیت در برابر هم‌کیشان یکی از آن‌هاست. (ازین روست که می‌فرماید: کسی که شبش را صبح کند و به امور مسلمین اهتمام نورد از مسلمین نیست.) هرکس صدای آن‌ها را بشنود و به فریادشان نشتابد، مسلمان نیست."^۲ (اسحاقی، ۱۳۸۵. ه. ش؛ ۲۶۹) اگر چنان فرد می‌داند که توان پذیرفتن

۱- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ: «أَلَا كَلُّكُمْ زَاعَ وَكَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَلَا مِيرُ عَلَى النَّاسِ زَاعَ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَ الرَّجُلُ زَاعٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ فَالْمَرْأَةُ زَاعِيَّةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ بَعْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ وَ الْعَبْدُ زَاعٌ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ أَلَا فَكَلُّكُمْ زَاعَ وَكَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» (ورام، ۱۴۱۰؛ ج ۱، ۶)

۲- قال رسول الله: «مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ وَمَنْ سَمِعَ رَجُلًا يَتَّادِي يَا لِلْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ» (حرّاعلمی؛ ۱۴۰۹ق، ج ۱۶، ۳۳۷)

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی * ۳۵

این مسؤولیت را ندارد حق ندارد خود را داوطلب آن کند؛ زیرا: سزوار نیست برای مؤمن که خودش را به حقارت و خاری بیندازد. پرسیده شد چگونه به ذلت می افتد؟ فرمود خود را داوطلب کاری کند که در توانش نیست.^۱

وقت به درون خانه ملت نگاه کنیم می بینیم بسیار از نمایندگان توان و لیاقت قانونگذاری و محافظت از قانون را ندارند اما متأسفانه به نمایندگی از مردم به آنجا رفته اند؛ لذا نتیجه اش شده بحران آفرینی که الآن مدت طولانی است نمی توانند به امور داخلی مجلس رسیدگی کند تا چه رسد از قانون گذاری و محافظت از قانون و مورد پیگرد قراردادن قانون گریزان، ولی اگر افراد شایسته می بودند وضع پارلمان اینگونه نمی بود.

∴ وطن دوستی

فردی که در خانه ملت به نمایندگی از ملت می رود، اگر حس وطن دوستی در وجودش قوی باشد طبیعتاً جلوی بسیاری از بحران های فرهنگی و... را می گیرد، علتش این است که وقت کسی به وطنش علاقمند است تمایلات نفسانی و خواهش های شخصی را به خاطر و وطنش کنار می گذارد؛ لذا از تنش آفرینی جلوگیری می گردد، مورد سوءاستفاده دیگران قرار نمی گیرد، تمام سعیش را در جهت آبادانی و پیشرفت کشورش قرار می دهد، از نظر فرهنگ دینی و اسلامی هم مورد تأیید است، همان طور که برخی از عبارات گفته شده: دوست داشتن وطن از نشانه های ایمان است.^۲ در روایتی امیرالمؤمنین (ع) می فرماید: آبادی وطن و کشور در صورت محقق می گردد که شما وطن خود را دوست داشته باشید.^۳ در روایتی دیگر فرمود: یکی از خصلت های ارزش و کرامت انسانی در این است که انسان نسبت به وطنش مهربان و علاقه مند باشد.^۴ حال سخن در این است که یکی از راه های که برای پیشرفت کشور و برون رفت از بحران و مشکلات می تواند کمک کند این است که افراد در مسند امور قرار

۱ ابا عبدالله A یقول: «لَا يَتَّبِعِي لِمُؤْمِنٍ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ قَبْلَ لَهْ وَ كَيْفَ يُذِلُّ نَفْسَهُ قَالَ يَتَعَرَّضُ لِمَا لَا يُطِيقُ» (کلینی؛ ۱۴۰۷ق، ج ۵، ۶۴).

۲- «حُبُّ الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ» (قرشینی؛ ۱۴۱۲ق، ج ۷، ص ۲۲۶)

۳- وَقَالَ عَلِيُّ A «عَمَرَتِ الْبُلْدَانُ بِحُبِّ الْأَوْطَانِ» (حرانی؛ ۱۳۶۳ق، ۲۰۷).

۴- وَقَالَ A: «مِنْ كَرَمِ الْمَرْءِ خُمْسُ خِصَالٍ... وَ حَتَّتُهُ إِلَى أَوْطَانِهِ». (کراجکی؛ ۱۳۹۴، ۵۰)

گیرد که عرقی ملّی داشته باشد بتعبیر روشن‌تر و وطنش را خان‌هاش بداند؛ تا از آن در برابر حوادث محافظت کند، یکی نقص‌های که در نمایندگان خانه ملّت دیده می‌شود که سبب تشدید بحران شده است عرقی ملّی و وطن دوستی ندارند. اگر کشورش را دوست می‌داشت خانه ملّت را که با پال کدایی آباد شده است خراب نمی‌کرد.

•: فرهنگ معنوی و اخلاقی

در حقیقت معنویت دینی عامل کنترل و تعدیل هواهای نفسانی و آلودگی هاست و می‌تواند زندگی آشفته ذهنی مضطرب بشر را آرامش بخشد.

یکی از اموری که در جلوگیری از بحران و برون رفت از آن مؤثر است داشتن فرهنگی معنوی و اخلاقی است، معنویت و اخلاق در همه جا از اهمّیت ویژه‌ای برخوردار است، چنانچه پیامبر اکرم (ص) وقت مبعوث به رسالت شد، فرمود: برانگیخته شدم تا بزرگواری‌ها و نیکی‌های اخلاق را تکمیل کنم،^۱ نگفت آدمم تا اصول و فروع دین را تکمیل کنم، و یا در جایی دیگر فرمود: روزی قیامت در میزان اعمال هیچ عملی سنگین‌تر از خلق نیکو نیست^۲ در روایتی فرمود: بد اخلاقی تمام اعمال خوب را از بین می‌برد و فاسد می‌کند.^۳ در شرح وظایف که به مالک اشتر نوشته کرده است می‌فرماید: کارگزاران را از کسانی انتخاب کن که اهل تجربه و حیا هستند و از خاندان‌های صالح و پیشگام در اسلام باشند؛ زیرا اخلاق آنان گرامی‌تر است و آبروی‌شان محفوظ و طمعشان کمتر و عاقبت‌نگری‌شان فزون‌تر.^۴

دین علاوه بر اصلاح و ایجاد یک معنویت شایسته شخصیت انسانی به بیرون و اصلاح ساختار اجتماع انسانی نیز توجه دارد؛ لذا هنگامی که پیامبر (ص) سران کشورها را به اسلام دعوت می‌کرد در نامه‌های‌شان این آیه را یادآور می‌شد: «قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا؛ بگو ای اهل کتاب بیایید به سوی سخنی

۱- فَقَالَ ج: «إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ». (طبرسی؛ ۱۴۱۲ق، ص ۸)

۲- رَسُولُ اللَّهِ يَقُولُ: «لَيْسَ شَيْءٌ أَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ مِنَ الْخُلُقِ الْحَسَنِ». (ابن‌باشعث؛ بی‌تا، ۱۵۰)

۳- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ: «سُوءُ الْخُلُقِ يَفْسِدُ الْعَمَلَ» (ورام، ۱۴۱۰ق، ج ۱، ۹۰)

۴- «وَتَوْخُّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجْرِبَةِ وَالْحَبِيَاءَ مِنْ أَهْلِ الْبُيُوتَاتِ الصَّالِحَةِ وَالْقَدَمِ فِي الْإِسْلَامِ الْمُتَقَدِّمَةِ فَإِنَّهُمْ أَكْرَمُ أَخْلَاقًا وَأَصَحُّ أَعْرَاضًا وَأَقْلُّ فِي الْمَطَامِعِ [إِشْرَافًا] إِشْرَافًا وَأَبْلَغُ فِي عَوَاقِبِ الْأُمُورِ نَظْرًا»

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی * ۳۷

که بین ما و شما یکسان است که به جز خداوند یگانه را نپرستیم و کسی را شریک او قرار ندهیم» (آل عمران/۶۴).

نیاز انسان به معنویت از نگاه شهید مطهری: «هیچ جامعه ای نیست که معنویت در آن مطرح نباشد و اصولاً جامعه بشری بدون معنویت قابل بقا نیست.» (مطهری؛ ۱۳۷۲، ج ۲۴؛ ۲۵۱) اگر انسان همیشه دنبال مادیات برود و برای معنویت اهمیت قائل نباشد همیشه روح و روان او ناراحت است وقت روح و روان انسان آرامش نداشته باشد، دیگر قادر نیست که برای پیشرفت و تکامل جامعه خویش قدم بردارد، امروز در کشور همه نگران است از مسئولین و همه مردم چرا؟ چون معنویت از زندگی ما رخت بر بسته است. اگر ذره معنویت در نمایندگان محترم می بود این همه تنش و بحران در خانه ملت برپا نمی شد.

✧ دین مداری

تعهد به دین یکی از امور مهم است که در بسیار از موارد از تنش و بحران جلوگیری و انسان را از باتلاق هلاکت نجات می دهد، اگر کسی معتقد به دین باشد مسلم است که تمام حرکاتش را بر خط دین استوار می سازد در قالب و خطوط دین قدم بر خواهند داشت، از این روست که تمام دغدغه او این است که چکار باید بنماید تا تمام رفتار، کشش و بینشش در چارچوب دین قرار گیرد. چنانچه نماینده و مسؤولی از قالب و فرهنگ دینی بر مسندی تکیه نمایند، روشن است که اعمال او با سایرین متفاوت است، ما این را در سیره عملی بزرگان دین به خوبی می بینیم، اگر نمایندگان پارلمان فرهنگ دینی را معیار اعمال و رفتار خویش قرار دهد قطعاً در مسیر قانون گذاری و محافظت از قانون بحران پدید نخواهد آمد. آن وقت به مصداق این آیهی از قرآن کریم نزدیک خواهند بود که می فرماید:

«... أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» (مائده/۵۴)

چنان شهادتی دارند که از شکستن سنت های غلط و مخالفت با اکثریت هایی که راه انحراف را پیش گرفته اند، و با تکیه بر کثرت عددی خود دیگران را به باد استهزاء می گیرند، پروایی ندارند؛ زیرا تمام مجاهدات و تلاشش در قالب دین و برای خدا است. دیگر در مقابل غوغای محیط و هجوم افکار عوام و اکثریت های منحرف محافظه کار و در پی حفظ منافع

شخصی خود نخواهد بود، ترسو، و کم جرئت، و زود در برابر آن‌ها میدان را خالی نمی‌کنند، حقیقه‌اً برای یک نفر مسؤول و نماینده پارلمان قبل از هر چیز چنین شهامتی که برخاسته از دین باشد؛ لازم است، تا بتواند عوام‌زدگی، محیط‌زدگی، مادیگری، منافع شخصی طلبی و امثال آن که همگی نقطه مقابل این امتیاز عالی روحی هستند، از بین بی‌برد.

✦ خدا محوری و گزینش صالحان

آنان که ایمان و اعتقادات دینی قویتری دارند، از میزان خویشتن‌داری و خودکنترلی بیشتری برخوردارند. بنابراین، عقل و منطق حکم می‌کند در گزینش و استخدام (نمایندگان مجلس) به این امر مهم توجه اساسی صورت گیرد و دین‌داری و پایبندی به ارزش‌های اسلامی به عنوان معیار اصلی و یا دست‌کم به عنوان یکی از معیارهای اساسی گزینش مورد توجه قرارگیرد. چنانچه که پیامبر گرامی اسلام در یکی از سفارش‌های خود به حضرت علی (ع) فرمود: «و الصق بذوی الجربة و العقول و الحیاء من اهل البیوتات الصالحة و اهل الدین و الورع، فانهم اکرم اخلاقاً و اشد لانفسهم صوناً و اقل فی المطاع اشرفاً و احسن فی عواقب الامور نظراً من غیرهم، فلیکونا عملاً لک و اعوانک...»؛ «و خود را به صاحبان تجربه و عقل و حیا که از خانواده‌های صالح بوده و متدین و پرهیزگار باشند نزدیک کن؛ زیرا آن‌ها از نظر اخلاق کریم‌تر و به لحاظ خویشتن‌داری (خودکنترلی) و اصلاح خویش سخت‌گیرتر و کم‌طمع‌تر و در سنجش عواقب کارها بیناترند، پس باید کارگزاران و یارانت باشند. (قاضی نعمان، ۱۳۸۲، ج ۱، ص ۳۶۱)

امیرالمؤمنین نیز خطاب یکی از کارگزاران خویش، دین‌داری و پایبندی به ارزش‌های دینی را شرط اساسی انتخاب و گزینش کارگزاران و کارکنان نظام ارداری دانسته و می‌فرماید: اصطف لولایة اعمالک اهل الورع فی الدین من اهل البیوتات الصالحات و القدم فی الاسلام، فانهم اکرم اخلاقاً انزه اطماعاً؛ برای تصدی امور خود، افرادی را انتخاب کن که پرهیزگار و از خانواده‌های پاک بوده و در اسلام پیشگام‌تر باشند؛ زیرا اخلاق آن‌ها کریمانه‌تر و طمع آن‌ها کمتر است (ذاکری، ۱۳۷۵، ج ۲، ص ۱۸۲).^۱

۱ - خدمتی، ابوطالب، ۱۳۹۳، مبارزه با فساد اداری با رویکرد اسلامی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ص ۱۷۰.

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی* ۳۹

✧ خودباوری

خودباوری عبارتست از تمایل به اینکه خود را فردی شایسته مواجهه با چالشهای اساسی زندگی بدانند. بنابراین خودباوری از دو جزء تشکیل شده است؛ جزء اول، کارآمدی شخصی می باشد که عبارتست از اعتماد داشتن به توانایی های خود برای اندیشیدن، یاد گرفتن، انتخاب کردن و اتخاذ تصمیمهای مناسب و جزء دوم عزت نفس است و اعتماد به اینکه دست یابی به اهداف، موفقیت، دوستی، احترام، عشق و انجام موفقیت آمیز امور در شأن آن هاست.

اولین فایده این شناسایی آن است که هر فرد خود را آماده می سازد؛ تا با پستی و بلندی های زندگی رو به رو شده، بر مشکلات آن پیروز شود. (جمشیدی، ۱۳۸۶، ش ۹۸).

اموری که در خود محوری و خود باوری مهم است اینکه انسان تفکر کند پیرامون خودش تا خودش را بشناسد آنوقت است که می تواند خود را باور کند و محور قرار گیرد، دیگران برایش تصمیم نگیرند، بلکه او خود سرنوشت خود را رقم بزند.

در بعضی از نقل آمده است: «أَفْضَلُ الْحِكْمَةِ مَعْرِفَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ وَوُقُوفُهُ عِنْدَ قَدْرِهِ» (ویا فرمودند: «مَنْ عَرَفَ قَدْرَ نَفْسِهِ لَمْ يُهِنَّهَا بِالْفَانِيَّاتِ»^۲ کسی که ارزش خود را بشناسد، خویشتن را با امور فناپذیر، خوار نگرداند.

بهترین حکمت شناختن انسان و انسان تنها موجودی است که با قوه تفکر آفریده شده و خداوند بارها این آفریده خود را مورد تکریم قرار داده است؛ چنان که می فرماید: «^۳ ما آدمی زادگان را گرامی داشتیم و آن ها را در خشکی و دریا [بر مرکبهای راهوار] حمل کردیم و از انواع روزیهای پاکیزه به آنان روزی دادیم و آن ها را بر بسیاری از موجوداتی که خلق کرده ایم، برتری بخشیدیم». اگر نمایندگان در خانه ملت خود را باور می داشتند مردم که آن ها را به آنجا

۱- تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، تصنیف غرر الحکم و درر الکلم - ایران؛ قم، چاپ: اول، ۱۳۶۶ش، ص ۲۳۲.

۲- لیشی واسطی، علی بن محمد، عیون الحکم و المواعظ (للشی) - قم، چاپ: اول، ۱۳۷۶ش I ص ۴۶۰.

۳- «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبُرِّ وَ الْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا» (اسراء/۷۰)

فرستاده‌اند باور می‌داشتند یقیناً با چالش‌ها و بحرآن‌های داخلی خانه ملت طوری دیگر عمل می‌کردند، نمی‌گذاشتند دیگران برآن‌ها اثر بگذارد و از تصمیمات‌شان بگردانند، از عزت و احترام‌شان کاسته شود.

✧ دوراندیشی

در منابع فرهنگ اسلامی داریم که دوراندیشی و آینده‌نگری از نشانه‌های خردمندی است و خردمندترین انسان‌ها افرادی هستند که آینده‌نگری و عاقبت‌اندیشی بیشتری دارند. دوراندیشی و آینده‌نگری، از شرایط لازم و مقدمات اساسی تصمیم‌گیری معقول و منطقی است. هنگام تصمیم گرفتن در خصوص هر مسأله‌ای، بررسی جوانب و زوایای گوناگون و پیش‌بینی پیامدهای اجتماعی آن، امری ضروری است؛ در نتیجه این بررسی‌ها تصمیمی که گرفته می‌شود سنجیده و همه‌جانبه خواهد بود.

در همین زمینه آیاتی از قرآن و احادیث در مورد عاقبت‌اندیشی در کارها بیان شده است: خداوند در قرآن در خصوص عاقبت‌اندیشی در سوره‌های رعد، اعراف و طه می‌فرماید: خردمندان که پیمان خدایی را نگاه می‌دارند... و در طلب رضای خدا صبر پیشه می‌سازند، و نماز به پای دارند، و از دارایی خویش آشکارا و نهان به این و آن می‌بخشند، و پاسخ بدی را با خوبی می‌دهند همانانند که عاقبتی خوش در انتظارشان است.

((... وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ)) (هود/۹۴، اعراف/۱۲۸، قصص/۸۳)

عاقبت نیک از آن پرهیزپیشگان است.

((... وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى)) (طه/۱۳۲)

عاقبت نیک در گرو پرهیزپیشگی و تقوی است.

دور اندیش کسی است که فریبندگی دنیا او را از کار برای آخرتش باز ندارد. (شرح غررالحکم

(۱۰۴/۲)

از کمال سعادت: تلاش در راه مصلحت عموم مردم است. (همان ۳۰/۶).

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی* ۴۱

✧ نتیجه

بنابراین کسی یک مسئولیت خطیری مانند نمایندگی در پارلمان را قبول می‌کند باید تمام ویژگی‌های مزبور مخصوصاً ویژگی دوران‌اندیشی دارا باشد تا بتواند برای حال و آینده یک تصمیم درست را اتخاذ نماید. اما باید با تأسف گفت که در میان نمایندگان که در پارلمان افغانستان حضور دارند در اکثرشان این ویژگی دیده نمی‌شوند. لذا کارای لازم را هم ندارند.

✧ فهرست منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. ابن اشعث، محمد بن محمد، بی تا، الجعفریات (الأشعثیات) - تهران، چاپ: اول.
۲. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، ۱۴۰۴ / ۱۳۶۳ق، تحف العقول - قم، چاپ: دوم.
۳. احمدی، عید محمد، صداقت قاسم علی، ۱۳۸۸، حقوق اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، جامعه المصطفی العالمیة، قم، ایران، چاپ: اول.
۴. آدینه‌وند لرستانی، محمدرضا، ۱۳۷۷، کلمة الله العلیا، نشر: اسوه - ایران - تهران، چاپ: اول.
۵. اسحاقی، حسین، ۱۳۸۵، ملکوت اخلاق: گلگشتی در جلوه‌های رفتاری و گفتاری پیامبر اعظم (ص)، مشعر - تهران (ایران)، چاپ: دوم.
۶. آقابخشی، علی، فرهنگ علوم سیاسی، شرکت اطلاع رسانی و خدمات کتابداری جاپار، تهران، چاپ: سوم.
۷. آمدی، عبدالوحد، ۱۳۶۶؛ شرح غررالحکم، شارح: محمد خوانساری، نشر: دانشگاه تهران مؤسسه انتشارات و چاپ، تهران، چاپ: چهارم.
۸. پورافکاری، ۱۳۸۶، فرهنگ روانشناسی و روانپزشکی پورافکاری - نشر فرهنگ معاصر - چاپ ششم.
۹. پیروزمند، علیرضا، ۱۳۸۹، مبانی و الگوی مهندسی فرهنگی، فجر ولایت، قم، ایران، چاپ: اول.
۱۰. جمع از پژوهشگران، ۱۳۸۲، مجموعه مقالات (افغانستان و قانون اساسی آینده)، انتشارات

۴۲ * فصلنامه علمی نسیم کوثر / زمستان ۱۴۰۰ / شماره ۳

مرکز جهانی علوم اسلامی، چاپ اول.

۱۱. خدمتی، ابوطالب، ۱۳۹۳، مبارزه با فساد اداری با رویکرد اسلامی، نشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ اول.

۱۲. دهخدا، علی اکبر، ۱۳۷۷، لغتنامه دهخدا، زیر نظر دکتر معین، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، تهران، چاپ: دوم از دوره جدید.

۱۳. ربانی، جعفر، ۱۳۸۱، هویت ملی، نشر: سازمان انجمن اولیاء و مربیان، تهران، چاپ: اول.

۱۴. سجاسی، اسحاق بن ابراهیم، ۱۳۶۸، فرائد السلوك، نشر: پاژنگ - تهران (ایران)، چاپ: اول.

۱۵. شهرام‌نیا، مسعود، ۱۳۷۹، پارلمانتارسیم در ایران، نشر: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران.

۱۶. قاضی، ابوالفضل، حقوق اساسی و نهادهای سیاسی، نشر: دانشگاه تهران، تهران.

۱۷. قرشی بنایی، علی اکبر، ۱۴۱۲، قاموس قرآن - تهران، چاپ: ششم.

۱۸. کراچکی، محمد بن علی، ۱۳۵۳، معدن الجواهر و ریاضة الخواطر - تهران، چاپ: دوم.

۱۹. گل محمدی، احمد، ۱۳۸۱، جهانی شدن فرهنگ، هویت، نشرنی، تهران.

۲۰. مطهری، مرتضی، ۱۳۷۲ هـ ش، مجموعه آثار استاد شهید مطهری، ناشر: صدرا-قم - ایران، چاپ: هشتم.

۲۱. مطهری، مرتضی، ۱۳ هـ ش، یادداشت‌های استاد مطهری، ناشر: صدرا-تهران - ایران، چاپ: اول.

۲۲. معلوف، لوئیس، ۱۳۷۵، فرهنگ جامع نوین، مترجم: احمدسیّاح، انتشارات اسلام، تهران، چاپ هجدهم.

۲۳. ورام بن ابي فراس، ۱۴۱۰، مسعود بن عیسی، مجموعه وزّام - قم، چاپ: اول.

۲۴. مقالات

۲۵. جمشیدی، حبیب الله، ۱۳۸۶، خود باروری، مجله مبلغان، شماره: ۹۸.

بررسی عوامل نابهنجاری فرهنگی پارلمان افغانستان با رویکرد فرهنگ اسلامی *۴۳

۲۶. خامنه‌ای؛ سیدعلی، ۱۳۹۱، سخنرانی «سبک زندگی»، خبرگزاری تسنیم.

